

G.A. DOLGAYANING “O‘RTA DUNYO XUDOLARI” ROMANIDAGI O‘RTA
OSIYO RAMZLARI

Antonina Aleksandrovna Iplina
PhD, Filologiya kafedrası dotsenti
Turan International University
Namangan, O‘zbekiston
antipmoon@mail.ru

Annotatsiya: Badiiy adabiyotdagi ramzlar mualliflarga chuqur ma’nolarni yetkazish, emotsional reaksiyalarni uyg‘otish va o‘quvchilarni matnni ko‘p bosqichli talqin qilishga undash imkonini beruvchi kuchli vositadir. Maqolada bir qator nazariyotchi olimlar, jumladan, A.N.Veselovskiy, F.de Sossyur, G.Garipova, K.G.Yung va boshqalarning adabiy ramzlar xususidagi nazariy yondashuvlariga e’tibor qaratilgan. G.A.Dolgayaning “O‘rta dunyo xudolari” fantastik romani misolida to‘rtta toifadagi belgilar tahlili o‘tkazildi: tabiat hodisalari, obyektlar, hayvonlar va mavhum tasvirlar. Asosiy belgilarning ma’nolari, jumladan, daryo (vaqt), tumor (taqdir), qarg‘a (omen), shuningdek, yerto‘la (qo‘rquv va noma’lum) kabi belgilar ko‘rib chiqildi. Romanda taqdim etilgan ramzlar arxetipik va mintaqaviy ma’nolarni o‘zida birlashtirib, bir necha darajalarda ishlaydi. Ular mifologik, tarixiy va madaniy jihatlarni o‘zida mujassam etgan ko‘p qatlamli hikoya yaratadi, asarni keng o‘quvchilar ommasiga tushunarli bo‘lishini ta’minlaydi.

Kalit so‘zlar: ramziy uyg‘unlik, tasvir, yashirin ma’no, ma’noning beqarorligi, arxetipik ma’no, intuitiv idrok.

СРЕДНЕАЗИАТКИЕ СИМВОЛЫ В РОМАНЕ Г.А.ДОЛГОЙ «БОГИ
СРЕДИННОГО МИРА»

Аннотация: Символы в художественной литературе — мощный инструмент, позволяющий авторам передавать глубокие смыслы, вызывать эмоциональные реакции и побуждать читателей интерпретировать текст на нескольких уровнях. В статье рассматриваются теоретические подходы ряда литературоведов, в том числе А.Н.Веселовского, Ф. де Соссюра, Г.Гариповой, К.Г. нга и других. На примере романа Г.А.Долгой «Боги среднего мира» были проанализированы четыре категории символизма: явления природы, предметы, животные и абстрактные образы. Рассмотрены значения основных символов, в том числе реки (время), амулета (судьба), вороны (предзнаменование), а также подвала (страх и неизвестность). Символы,

представленные в романе, существуют на нескольких уровнях, сочетая архетипические и региональные значения. Они создают многослойную историю, сочетающую в себе мифологический, исторический и культурный аспекты, делая произведение понятным широкому читательскому кругу.

Ключевые слова: символическая гармония, образ, скрытый смысл, нестабильность смысла, архетипический смысл, интуитивное восприятие.

THE CENTRAL ASIAN SYMBOLS IN THE NOVEL «THE GODS OF THE MIDDLE WORLD» BY G.A.DOLGAYA

Abstract: Symbols in fiction are a powerful tool that allows authors to convey deep meanings, evoke emotional responses, and encourage readers to interpret the text on multiple levels. The article focuses on the theoretical approaches of a number of theorists, including A.N.Veselovsky, F. de Saussure, G.Garipova, K.G.Yung, and others. On the example of G.A.Dolgaya's fantasy novel «The Gods of the Middle World», four categories of characters were analyzed: natural phenomena, objects, animals and abstract images. The meanings of the main symbols are examined, including the river (time), the amulet (fate), the crow (omen), as well as the cellar (fear and the unknown). The symbols presented in the novel operate on several levels, combining archetypal and regional meanings. They create a multi-layered story that combines mythological, historical and cultural aspects, making the work understandable to a wide readership.

Key words: symbolic harmony, image, hidden meaning, instability of meaning, archetypal meaning, intuitive perception.

Kirish

Badiiy adabiyotdagi ramziylik kuchli mualliflik vositasi bo‘lib xizmat qiladi, unga chuqurroq ma’nolarni yetkazish va o‘quvchilarning hikoya doirasidan tashqariga chiqishi mumkin bo‘lgan hissiy munosabatini uyg‘otish imkonini beradi. Asosan, ramziylik yozuvchilarga obyektlar, personajlar va voqealarni turli darajadagi o‘quvchilar bilan rezonanslashadigan muhim ma’nolarga ega bo‘lishga imkon beradi. Ushbu adabiy qurilma maqsadli auditoriyani matn bilan o‘zaro munosabatda bo‘lishga undaydi, ularni o‘ziga xoslik, axloq va insoniy holat kabi kattaroq mavzularni aks ettiruvchi talqin qatlamlarini ochishga undaydi.

Shuni e’tirof etish kerakki, ramziylik san’at asarining shunchaki “bezak” elementi emas, balki ularni to‘g‘ridan to‘g‘ri tasvirlashdan tashqarida chuqur ma’no yaratishda asosiy rol o‘ynaydi. So‘z-ramzlar ko‘plab mashhur tadqiqotchilarning tadqiqot obyektiga aylangan bo‘lib, ular simvolizm mohiyatini anglashning turlicha yondashuvlarini tavsiflab, badiiy adabiyotda turli davrlarda ramziylikning paydo bo‘lishining old shartlari axloqiy va qadriyat ko‘rsatmalarining inqirozi bo‘lganligini ta’kidlaydilar. Zero, ramziylik tufayli tarixiy voqealarning burilish nuqtalariga guvoh bo‘lgan odamlarning ruhiy holatini his qilish mumkin.

Rus adabiyotshunoslaridan Aleksandr Nikolaevich Veselovskiy [1979] kabi olimlarning asarlari ma‘lum bo‘lib, ular ramzlarni tarixiy evolyutsiyasi orqali ularning ildizlarini mif, din va folklordan kelib chiqqan holda tahlil qilgan; Aleksandr Afanasyevich Potebnya [1989] ramz to‘g‘ridan to‘g‘ri yetkazish qiyin yoki imkonsiz bo‘lgan ma‘nolarni ifodalash vositasidir, deb hisoblagan; Aleksandr Yurievich Nesterov [2002] adabiyotda ramzlarning falsafiy, madaniy va tarixiy jihatlarini hisobga olish zarurligini ta‘kidlagan; Anastasiya Viktorovna Medvedeva [2008] ramzlar statik emas, ularning ma‘nosi kontekst, davr va madaniy muhitga qarab o‘zgarishini ta‘kidladi; Aleksandr Valerievich Alekseev [2016] zamonaviy mualliflar klassik belgilarni qanday qayta ishlashlarini, ularni yangi mazmun va ma‘no bilan to‘ldirishlarini o‘rganib chiqdilar.

Xorijiy tadqiqotchilar orasida quyidagi mashhur olimlarning san‘at asarlari ramziyligiga bag‘ishlangan asarlari ma‘lum: Ferdinand de Sossyur [1922] ramzni belgilar va til kontekstida ko‘rib chiqib, uning o‘ziga xos xususiyatini ta‘kidlagan, bunda belgi belgilovchi (shakl) va ishora qilingan (mazmun) dan iborat bo‘lib, ramz esa belgidan o‘zining bog‘lanishi bilan farq qiladi. Belgilangan bilan butunlay o‘ziga xoslik bilan emas, balki madaniy va tarixiy an‘analarga asoslangan; Charlz Fidelson [1953] asarlarda falsafiy va estetik g‘oyalarni ifodalash usuli sifatida simvolizmni o‘rganib, adabiyotdagi ramzlar o‘quvchini yashirin ma‘nolar ustida fikr yuritishga majburlash orqali ko‘p ma‘nolilikni yuzaga keltirishini ta‘kidlagan; Klayv Lyuis [1964] ramzni mif yaratish elementi va muallifga chuqur ma‘naviy ma‘nolar yaratishga yordam beruvchi vosita sifatida qaradi va ramziylik hissiy darajada ishlashini, o‘quvchida intuitiv tushunchani uyg‘otishini ta‘kidladi; Umberto Eko [1984] ramzni ko‘plab talqinlarni keltirib chiqarishga qodir bo‘lgan murakkab belgi sifatida tushundi, bu erda ramzning ma‘nosi nafaqat badiiy asar muallifining niyatlariga emas, balki o‘quvchining konteksti va idrokiga bog‘liq; Jonaton Stoun [2017] simvolizmni postmodernizm kontekstida ko‘rib chiqib, zamonaviy ramzlar ko‘pincha bir ma‘noli bo‘lib, paradoksal yoki istehzoli ma‘nolarni yaratish uchun ishlatilishini ta‘kidladi va postmodernizm an‘anaviy ramzlarni qanday yo‘q qilishiga e‘tiborni qaratdi va ularning o‘rnini barqarorlikni ta‘kidlaydigan moslashuvchan tuzilmalar bilan almashtirdi ma‘nosi.

Badiiy asardagi timsollarning rolini tushunishga Markaziy Osiyo mintaqasi adabiyotshunoslari ham hissa qo‘shgan, ular orasida N.I.Osmanova [2015] ramzlar o‘z kuchini madaniy xotiradan olishini, shuning uchun o‘quvchida intuitivlikni uyg‘otishini ta‘kidlaydi. Har doim ham bo‘lmagan idrok mantiqiy fikrlashni talab qiladi; Gulchira Garipova [2016] fikricha, adabiyotdagi ramzlar ko‘pincha bevosita tasvirlab bo‘lmaydigan g‘oyalarni ifodalash uchun ishlatiladi, shuning uchun ular transsendental haqiqatlarga yo‘l-yo‘riq bo‘lib, muallifga voqelikning metafizik tomonlarini o‘rganish imkonini beradi, o‘quvchi esa hammuallifga aylanadi, chunki u sizning tajribangiz va idrokingizga asoslanib, belgilarni individual ma‘nolar bilan to‘ldiradi; Ulug‘bek Turg‘unov [2020] Yevropa adabiyotida paydo bo‘lgan ramziylik zamonaviy O‘zbekiston adabiyotiga o‘z ta‘sirini ko‘rsatib, ijodiy rang-baranglik va yangi badiiy

uslublarni joriy etishga xizmat qilganini ta’kidlaydi hamda an’anaviy timsollarning zamon ruhiga moslashgani, bugungi kunni aks ettirganini ta’kidlaydi.

Badiiy asarning ramziyligini tushunishga ma’lum tushunchalarni kiritgan ushbu sohadagi ba’zi tadqiqotchilarni alohida ta’kidlash kerak, masalan, Pavel Dmitrievich Minichkin [2016] o‘z tadqiqotida ma’naviyatni anglatuvchi «yo‘qolgan ramz» atamasini kiritgan. Vaqt o‘tishi bilan buzilgan, madaniyat taraqqiyotidagi uzluksizlik va uning janr xilma-xilligi yo‘q qilingan. Shuningdek, u badiiy adabiyotdagi timsol ma’nosi “semantik uchburchak” deb atalmish narsaga sig‘ishi mumkin degan fikrni davom ettiradi: 1) tasvir; 2) u belgilagan obyekt; 3) tasvirning ma’nosi. Badiiy adabiyotdagi ramz - obyektни belgilovchi va uning mohiyatini ifodalovchi tasvirdir [P.D. Minichkin, 2017].

Yana bir olim va mutafakkir Karl Gustav Yung [1993] san’at asarining ramziyligi haqida gapirar ekan, adabiyotshunoslik faniga ongsiz mavhum kollektiv tafakkur bilan bog‘liq bo‘lgan “arxetipik ma’no” atamasini kiritdi va u dominant bo‘lgan “prototip”ga ega. Bu g‘oya o‘z asarlarida Mariya Nikolaevna Gladtsinova [2015] tomonidan ishlab chiqilgan bo‘lib, u “ramziy bog‘liqlik” matnning asosiy xususiyati ekanligini aytadi, bu sabab-oqibat, mantiqiy bog‘liqlikni emas, balki assotsiativ-majoziy bog‘liqlikni anglatadi.

Tadqiqot usullari

Badiiy asardagi simvolizm haqida chuqur tushunchaga ega bo‘lish uchun biz madaniy yondashuvdan, o‘quvchiga ta’sir qilishning estetik tahlilidan, yashirin ma’nolarni tushuntirishda talqin qilish usulidan va belgilarni tartibda guruhlariga bo‘lish, materialni tizimlashtirish va har bir belgi turining o‘ziga xos xususiyatlarini ta’kidlash uchun turkumlashtirish usulidan foydalandik.

Tahlil va natijalar

Badiiy asarda ramziylikning ko‘p qirrali rolini tadqiq etar ekanmiz, uning roman voqealar rivojini boyitishi, qahramonlar tasvirini chuqurlashtirishi va fantastika janrining ijtimoiy qadriyatlariga muhim g‘oyalarni yetkazishini ko‘rib chiqdik. G.A. Dolganing “O‘rta dunyo xudolari” [2023] fantastik romanidagi turli misollarni tahlil qilish orqali, biz o‘rganilayotgan asarning o‘quvchiga chuqur ta’sirini shakllantirishda ramzlarning ajralmas tabiatini aniqladik va ularni to‘rtta asosiy toifaga ajratdik:

1. “Tabiiy hodisalar” ramzlariga quyidagi asosiy obrazlar kiradi:

“Daryo” vaqt va tabiatning jilovlab bo‘lmas kuchi ramzi sifatida talqin etiladi. “Och hayvonning g‘azabi bilan” qirg‘oqqa yopiriladigan bahorgi toshqin tasviri tabiatning bo‘ysunmas qudratini ifodalaydi. Daryo qo‘rg‘onni vayron qilib, o‘zi bilan qadimiy buyumni olib ketishi – bu o‘tmish va hozirgi zamon o‘rtasidagi chegaralarni o‘chiradigan vaqt aylanishining ramzi bo‘lishi mumkin. Matnda tilga olingan marvarid daryo esa hayot oqimini, uzluksiz davom etadigan va o‘tmish unsurlarini o‘ziga singdirib boradigan tarixni anglatadi.

“Dashtdagi shamol” cheksizlik, tabiat kuchlari va mustaqillikka intilishning ramziga aylanadi. U qahramonlarning taqdir oldidagi kuch-qudrati va o‘zligini namoyon etadi.

“Dashtdagi tun” sir-sinoat va noma’lumlikning, shuningdek, ezuvchi yolg‘izlikning timsoli hisoblanadi. Tansilu nafaqat jismonan, balki ruhan ham zulmat bilan o‘ralgan, yangi muhitda o‘zini begona his qiladi.

“Dashtdagi yo‘l” (ekspeditsiya borayotgan yo‘l) motivi bilim va o‘zlikni anglash sari yo‘lning majoziy ifodasi sanaladi. Cho‘l kengligi inson oldida ochilayotgan bepoyon imkoniyatlarni aks ettiradi.

“Yo‘ldagi chang” ramzi arxeologlarning yo‘lini ifodalaydi, bu o‘z maqsadlariga erishish uchun yengib o‘tish kerak bo‘lgan qiyinchiliklarning metaforasiga aylanadi. Qahramonlarni qoplagan chang ularning tarix bilan, o‘tmish bilan “birligi” ramzi bo‘lishi mumkin.

“Kechdan tonggacha o‘tish” umid va yangi hayotni anglatadi. Ayazgul g‘orga ko‘tarilish mobaynida, zulmatdan (noma’lumlikdan) yorug‘likka (Tansyluni ozod etish umidiga) boradi.

“O‘tov teshigidagi yulduz” ozodlikka umid va o‘tmish hayoti bilan aloqani anglatadi. Yolg‘iz yulduz Tansilaning qalbida hamon miltillab turgan umid yog‘dusiga ishora qiladi.

“Gulxan alangasi” hayot, an‘ana va bayram ramzlari bo‘lib, qahramonning ichki dramasi bilan kontrastlashadi. Tashqi dunyo bayram qiladi, Tanzil-u esa inqiroz va xo‘rlilikni boshdan kechiradi.

2. Kundalik hayotdagi turli «buyumlar» timsolida ifodalangan ramzlar:

“Tumor” taqdir va xotira ramzi sifatida. Qo‘rg‘ondan suv oqimi bilan yuvilgan qadimgi jangchining amuleti o‘tmish va bugungi kun o‘rtasidagi bog‘lovchi bo‘g‘inga aylanadi. Uning daryo, qarg‘a va ekskavator orqali bosib o‘tgan yo‘li o‘tmishning bugungi kunga ta’sirining tasodifiyligi va muqarrarligini ifodalaydi..

“Pichoq” ozodlik va tahqirlanishdan butunlay xalos bo‘lish ramziga aylanadi. O‘lmasning o‘ldirilishi nafaqat qasos harakati, balki shaxsni ezuvchi patriarxal tuzumga qarshi kurashning majoziy ifodasi hamdir.

“Marjon munchoqlar” vatanni himoya qilish va ona bilan bog‘liqlik ramzi hisoblanadi. Tansyluga berilgan munchoqlar onalik mehri, himoyasi va duosini anglatib, qizning joni va tanasini asrash uchun xizmat qiladi.

“Jangchilar jasadlari solingan qoplar” qasos va an‘analarning beayovligini ifodalovchi ramzdir. Ular urf-odatlarini buzishning oqibatlarini gavdalantiradi, ularga rioya qilmaslik qanchalik shafqatsiz bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatib beradi.

Sima kuzatayotgan “soatning soniya mili” vaqtning shafqatsizligini va hayotning muhim lahzalariga ulgurishga bo‘lgan intilishni ta’kidlaydi..

3. “Hayvonlar” ramziy ma’noda quyidagi kontekstda ishlatilgan:

“Qarg‘a” sirlilik va bashorat timsoli sifatida. Tumorni yutib yuborgan qarg‘a qadimiy sir yoki kuchning ko‘chishini ifodalaydi. Mifologiyada qarg‘alar ko‘pincha taqdir xabarchilari yoki dunyolar orasidagi yo‘l ko‘rsatuvchilar bilan bog‘lanadi.

“Chopqir ot” obrazi erkinlik, kuch va itoatsizlik bilan uyg‘unlashadi, bu esa Simaning shahardagi siqilishi va shoshqaloqligiga zid keladi. “Qora yolli ot” Tansyluning an‘analar va zo‘ravonlik asoratidan qutulishiga yordam berib, unga mustaqillik baxsh etadi..

4. «Mavhumlik obrazlar» quyidagi ma’nomalarni anglatadi:

“Yerto‘la” qo‘rquv va noma’lumlik ramzi sifatida. Qizcha olib ketilayotgan yerto‘la ongsiz qo‘rquv, noma’lumlik va yashirin xavfni anglatadi. Qora cho‘yan qozonlar bu ramziylikni kuchaytiradi, bola idrokida “dahshat” sifatida namoyon bo‘ladi. Tovushlar, shamol va qizchani ta’qib qilayotgan “oq bulut” yerto‘laning mistik xususiyatini ta’kidlaydi, bu esa uni o‘tmish yoki narigi dunyoning ramziga aylantiradi.

“Oq bulut” – ruh yoki ochilmagan sirning ramzi. Qizchaning ortidan cho‘zilgan bulut qandaydir narigi dunyo – ruh, o‘tmish izi yoki tumor bilan bog‘liq sirli energiya bilan assotsiatsiyalanadi.

“Trolleybus” taqdir va imkoniyat ramzi. Simani deyarli chetlab o‘tgan, lekin nosozlik tufayli to‘xtab qolgan trolleybus o‘tkazib yuborilgan imkoniyatlarni anglatadi, ammo ularni yetarlicha qat’iyat bilan qo‘lga kiritish mumkin.

“Arxeologiya” ramzi o‘tmishni bilishni anglatadi. Simaning antik davrni o‘rganishga intilishi o‘tmish va bugun o‘rtasida ko‘prik bo‘lib, zamonaviy qizni qadimiy qahramonlar va ularning taqdirleri bilan birlashtiradi. Ustoz siymosidagi arxeolog qahramon, professor Kolesnichenkoning hikoyasi Simaning nafaqat tarixiy artefaktlarni, balki o‘z ildizlari va vazifalarini ham o‘rganishga intilishini uyg‘otadi..

“Shaman raqsi” va “jinlar bilan jang” har bir insonning ichidagi yaxshilik va yomonlik o‘rtasidagi kurashga, shuningdek, uyg‘unlik va muvozanatga bo‘lgan abadiy xohishga ishoradir.

“Doiralar va kvadratlar” – Sima tomonidan tasvirlangan rasm ramzi bo‘lib qadimiy dunyoqarash tushunchalarini, shuningdek, bilim orqali tartibsizlikni tartibga solish istagini aks ettiradi.

Shunday qilib, G.A.Dolganing “O‘rta dunyo xudolari” fantastik romani ramzlarning o‘ziga xos xususiyati shundaki, unda ko‘p qatlamli hikoya yaratish, unda tabiat, tarixiy va mifologik elementlar vaqt, xotira, o‘tmish va hozirgi kun o‘rtasidagi bog‘liqlik, shuningdek, insonning o‘z nazorati ostida bo‘lmagan kuchlar oldida zaifligi haqidagi g‘oyalarni yetkazish uchun bir-biri bilan chatishib ketadi.

Shunday qilib, G.A.Dolganing “O‘rta dunyo xudolari” fantastik romani ramzlarning o‘ziga xos xususiyati shundaki, romanda ko‘p qatlamli hikoya yaratish, unda tabiat, tarixiy va mifologik elementlar vaqt, xotira, o‘tmish va hozirgi kun o‘rtasidagi bog‘liqlik, shuningdek, insonning o‘z nazorati ostida bo‘lmagan kuchlar oldida zaifligi haqidagi g‘oyalarni yetkazish uchun bir-biri bilan chatishib ketadi.. Ramzlar orqali bosh qahramonlarning ichki dunyosi ochib beriladi, ularning orzu-umidlari, qo‘rquv va intilishlari ta’kidlanadi. Bundan tashqari, ramziy obrazlar orqali qahramonlarning ichki ziddiyatlari, tashqi va ichki dunyo qarama-qarshiligi, ayni paytda jamiyat asosini tashkil etuvchi, shaxsni bo‘g‘uvchi urf-odatlariga qarshi kurash ham ta’kidlanadi. Muallif qo‘llagan barcha ramzlar individuallikni universallik bilan, shaxsiylikni tarixiylik bilan, ichkilikni tashqilik bilan bog‘lab, bir necha darajada ishlaydi

Xulosa

Yuqoridagilardan xulosa qilish mumkinki, o‘rganilayotgan fantastik romanning matni timsollarga boy bo‘lib, u qahramonlarning orzu va voqelik o‘rtasidagi ichki kurashini, o‘tmish bilan aloqasini va kelajakka intilishini, abadiy erkinlik va mas‘uliyat mavzusini ta’kidlaydi.

Biz ko‘rib chiqayotgan asarning ramziyligi tabiat hodisalari (m: daryo, shamol, dasht, yulduz), buyumlar (m: tumor, pichoq, munchoqlar), hayvonlar (m: qarg‘a, ot), mavhum tasvirlar (m: yerto‘la, oq bulut, shamanlarning raqsi) kabi timsol kategoriyalari orqali ifodalanadi. Bu unsurlar nafaqat badiiy asar matnini bezatibgina qolmay, balki chuqur ma’noga ega bo‘lib, zamon, xotira, taqdirning muqarrarligi, o‘tmish va bugun o‘rtasidagi bog‘liqlik mavzularini ochib beradi.

Qolaversa, ushbu badiiy matndagi ma’no va belgilarning tizim-tarmoq tashkil etilishi O‘rta Osiyo mintaqasi uchun nafaqat elita-madaniy (m: o‘tov = ishonch va osoyishtalik, marjon munchoqlar = ona mehri va marhamati) ma’nolarni ifodalaydi, shuningdek, jahon madaniyatining umumiy arxetipi deb ham ataladi (m: daryo = vaqt, qarg‘a = muammo xabarchisi).

Biz ko‘rib chiqayotgan badiiy asarning barcha timsollari bir-biri bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, matnni talqin qilish uchun boy palitrani yaratadi va asl til uchun ham, maqsadli til uchun ham chuqur mavzularni ochib beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Eco, U. (1984) *Semiotica e filosofia del linguaggio*. – Einaudi. – 328 p.
2. Feidelson, Ch. (1953) *Symbolism and American literature*. - University of Chicago Press. – 372 p.
3. Lewis, C. S. (1964) *The Discarded Image: An Introduction to Medieval and Renaissance Literature*. – Cambridge University Press. – 242 p.
4. Saussure, F. de (1922) *Mémoire sur le système primitif des voyelles dans les langues indo-européennes*. – Leipzig. – 268 p.
5. Stone J. (2017) *The Institutions of Russian Modernism. Conceptualizing, Publishing and Reading Symbolism*. – Evanston: Northwestern University Press. — 304 p.
6. Алексеев, А.В. (2016) Символическое значение слова в этимологии и истории русского языка // Вестник Брянского государственного университета. – № 3. – С. 107-112.
7. Веселовский, А.Н. (1979) Миф и символ // Русский фольклор: Вопросы теории фольклора. – Л. – Т. 19. – С. 186–199.
8. Гарипова, Г. (2016) Мировой литературный процесс XX1 века. // Литература Узбекистана. – С. 137-180. – URL:<https://www.academia.edu/42210969>
9. Гладцинова, М.Н. (2015) Архетипический смысл и символическая семантика // Вестник Череповецкого государственного университета. – №3. – С. 53-57.
10. Долгая, Г.А. (2023) *Боги срединного мира: роман*. – Издательские решения. – 244 с.

11. Медведева, А.В. (2008) Символическое значение слова. – Воронеж: Истоки. – 192 с.
12. Миничкин, П.Д. (2016) Актуализация символического капитала финно-угорского мира в современных культурных практиках Республики Мордовия: дисс. канд. культурологии. – Саранск. – 181 с.
13. Миничкин, П.Д. (2017) Слово как символ в художественной литературе. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/slovo-kak-simvol-v-hudozhestvennoy-literature/viewer>
14. Нестеров, А.Ю. (2002) Литературный текст, читатель и символ: проблема символического моделирования эстетического объекта. – Самарский гос.ун-т. – 36 с.
15. Османова, Н.И. (2015) Слово как символ в традиционной культуре кыргызов // Мировоззрение населения Южной Сибири и Центральной Азии в исторической ретроспективе. – №8. – С.175-189.
16. Потебня, А.А. (1989) Слово и миф. – М. – 622 с.
17. Тургунов, У. (2020) Символизм в творчестве джадистов. // Молодой ученый. – № 20 (310). – С. 517-518. – URL: <https://moluch.ru/archive/310/69996/>
18. Юнг, К. Г. (1993) Психология бессознательного. – Минск. – URL: http://philosophy.ru/library/jung/pers_super.html